

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

മഹർഷി വേദവ്യാസപ്രണീതം ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ നവമോഽധ്യായഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ നവമോഽധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച
ത ഏവമുത്സന്നഭയാ ഉരുക്രമേ
കൃതാവനാമാഃ പ്രയയുസ്ത്രിവിഷ്ടപം ।
സഹസ്രശീർഷാപി തതോ ഗരുത്ഥതാ
മധോർവനം ഭൃത്യദിദൃക്ഷയാ ഗതഃ ॥ 1 ॥

സ വൈ ധിയാ യോഗവിപാകതീവ്രയാ
ഹൃത്പദ്മകോശേ സ്ഫുരിതം തന്ധിത്പ്രഭം ।
തിരോഹിതം സഹസൈവോപലക്ഷ്യ
ബഹിഃസ്ഥിതം തദവസ്ഥം ദദർശ ॥ 2 ॥

തദുൾശനേനാഗതസാധുസഃ ക്ഷിതാ -
വവന്ദതാംഗം വിനമയ്യ ദണ്ഡവത് ।
ദൃഗ്ഭ്യാം പ്രപശ്യൻ പ്രപിബന്നിവാർഭക -
ശ്ചുംബന്നിവാസ്യേന ഭുജൈരിവാശ്ഛിഷൻ ॥ 3 ॥

സ തം വിവക്ഷന്തമതദ്വിദം ഹരി -
ർജ്ജുതാത്യാസ്യ സർവസ്യ ച ഹൃദ്യവസ്ഥിതഃ ।
കൃതാഞ്ജലിം ബ്രഹ്മമയേന കംബുനാ
പസ്പർശ ബാലം കൃപയാ കപോലേ ॥ 4 ॥

സ വൈ തദൈവ പ്രതിപാദിതാം ഗിരം
 ദൈവീം പരിജ്ഞാതപരാത്മനിർണയഃ |
 തം ഭക്തിഭാവോഽഭ്യഗുണാദസത്യരം
 പരിശ്രുതോരുശ്രവസം ധ്രുവക്ഷിതിഃ || 5 ||

ധ്രുവ ഉവാച
 യോന്തഃ പ്രവിശ്യ മമ വാചമിമാം പ്രസുപ്താം
 സഞ്ജീവയത്യഖിലശക്തിധരഃ സ്വധാമ്നാ |
 അന്യാംശ്ച ഹസ്തചരണശ്രവണത്വഗാദീൻ
 പ്രാണാനമോ ഭഗവതേ പുരുഷായ തുഭ്യം || 6 ||

ഏകസ്ത്വമേവ ഭഗവന്നിദമാത്മശക്ത്യാ
 മായാഖ്യയോരുഗുണയാ മഹദാദ്യശേഷം |
 സൃഷ്ട്യാനുവിശ്യ പുരുഷസ്തദസദ്ഗുണേഷു
 നാനേവ ദാരുഷു വിഭാവസുവദ്വിഭാസി || 7 ||

ത്വദുത്തയാ വയുനയേദമചഷ്ട വിശ്വം
 സുപ്തപ്രബുദ്ധ ഇവ നാമ ഭവത്പ്രപന്നഃ |
 തസ്യാപവർഗ്യശരണം തവ പാദമൂലം
 വിസ്ഥർയതേ കൃതവിദാ കഥമാർതബന്ധോ || 8 ||

നൂനം വിമുഷ്ടമതയസ്തവ മായയാ തേ
 യേ ത്വാം ഭവാപ്യയവിമോക്ഷണമന്യഹേതോഃ |
 അർചന്തി കൽപകതരും കുണപോപഭോഗ്യ -
 മിച്ഛന്തി യത്സ്പർശജം നിരയേപി നൃണാം || 9 ||

യാ നിർവൃതിസ്തനൃഭ്യതാം തവ പാദപദ്മ -
 ധ്യാനാദ്ഭവജ്ജനകമാശ്രവണേന വാ സ്യാത് |

സാ ബ്രഹ്മണി സ്വമഹിമന്യപി നാമ മാ ഭൂത്
കിം ത്വന്തകാസിലുലിതാത്പതതാം വിമാനാത് || 10 ||

ഭക്തിം മുഹൂഃ പ്രവഹതാം ത്വയി മേ പ്രസംഗോ
ഭൂയാദനന്ത മഹതാമമലാശയാനാം |
യേനാഞ്ജസോൽബണമുരുവ്യസനം ഭവാബ്ധിം
നേഷ്യേ ഭവദ്ഗുണകുമാമൃതപാനമത്തഃ || 11 ||

തേ ന സ്മരന്ത്യതിതരാം പ്രിയമീശ മർത്യം
യേ ചാൻവദഃ സുതസുഹൃദ്ഗൃഹവിത്തദാരാഃ |
യേ ത്വബ്ജനാഭ ഭവദീയപദാരവിന്ദ -
സൗഗന്ധ്യലുബ്ധഹൃദയേഷു കൃതപ്രസംഗാഃ || 12 ||

തിര്യങ്നഗദ്വിജസരീസ്യപദേവദൈത്യ -
മർത്യാദിഭിഃ പരിചിതം സദസദ്വിശേഷം |
രൂപം സ്ഥവിഷ്ഠമജ തേ മഹദാദ്യനേകം
നാതഃ പരം പരമ വേദ്മി ന യത്ര വാദഃ || 13 ||

കൽപാന്ത ഏതദഖിലം ജഠരേണ ഗൃഹ്ണൻ
ശേതേ പുമാൻ സ്വദ്യഗനന്തസഖസ്തദങ്കേ |
യന്നാഭിസിന്ധുരുഹകാഞ്ചനലോകപദ്മ -
ഗർഭേ ദൃമാൻ ഭഗവതേ പ്രണതോഽസ്മി തസ്മൈ || 14 ||

ത്വം നിത്യമുക്തപരിശുദ്ധവിബുദ്ധ ആത്മാ
കൂടസ്ഥ ആദിപുരുഷോ ഭഗവാംസ്തർയധീശഃ |
യദ്ബുദ്ധ്യവസ്ഥിതിമഖണ്ഡിതയാ സ്വദ്യഷ്ട്യാ
ദ്രഷ്ടാ സ്ഥിതാവധിമഖോ വൃതിരിക്ത ആസ്തേ || 15 ||

യസ്മിൻ വിരുദ്ധഗതയോ ഹൃനിശം പതന്തി
വിദ്യാദയോ വിവിധശക്തയ ആനുപൂർവ്വാത് |

തദ്ബ്രഹ്മ വിശ്വഭവമേകമനന്തമാദ്യ -

മാനന്മാത്രമവികാരമഹം പ്രപദ്യേ || 16 ||

സത്യാശിഷോ ഹി ഭഗവംസ്തവ പാദപദ്മ -

മാശീസ്തമാനുഭജതഃ പുരുഷാർഥമൂർത്തേഃ |

അപ്യേവമർയ ഭഗവാൻ പരിപാതി ദീനാൻ

വാശ്രേവ വത്സകമനുഗ്രഹകാതരോഽസ്മാൻ || 17 ||

മൈത്രേയ ഉവാച

അമാഭിഷ്ടുത ഏവം വൈ സത്സങ്കൽപേന ധീമതാ |

ഭൃത്യാനുരക്തോ ഭഗവാൻ പ്രതിനന്ദ്യദമബ്രവീത് || 18 ||

ശ്രീഭഗവാനുവാച

വേദാഹം തേ വ്യവസിതം ഹൃദി രാജന്യബാലക |

തത്പ്രയച്ഛാമി ഭദ്രം തേ ദുരാപമപി സുവ്രത || 19 ||

നാൻയൈരധിഷ്ഠിതം ഭദ്ര യദ്ഭ്രാജിഷ്ണു ധ്രുവക്ഷിതി |

യത്ര ഗ്രഹർക്ഷതാരാണാം ജ്യോതിഷാം ചക്രമാഹിതം || 20 ||

മേഘ്യാം ഗോചക്രവത്സ്ഥാസ്സനു

പരസ്താത്കൽപവാസിനാം |

ധർമോഽഗ്നിഃ കശ്യപഃ ശുക്രോ

മുനയോ യേ വനൗകസഃ |

ചരന്തി ദക്ഷിണീകൃത്യ

ഭ്രമന്തോ യത്സതാരകാഃ || 21 ||

പ്രസ്ഥിതേ തു വനം പിത്രാ ദത്ത്വാ ഗാം ധർമസംശ്രയഃ |

ഷ്ട്വിത്രിംശദ്വർഷസാഹസ്രം രക്ഷിതാവ്യാഹതേന്ദ്രിയഃ || 22 ||

ത്വദ്ഭ്രാതര്യുത്തമേ നഷ്ടേ മൃഗയായാം തു തൻമനാഃ |
അൻവേഷന്തീ വനം മാതാ ദാവാഗ്നിം സാ പ്രവേക്ഷ്യതി || 23 ||

ഇഷ്ട്വാ മാം യജ്ഞഹൃദയം
യജ്ഞേഃ പുഷ്കലദക്ഷിണൈഃ |
ഭുക്ത്വാ ചേഹാശിഷഃ സത്യാ
അന്തേ മാം സംസ്മരിഷ്യസി || 24 ||

തതോ ഗന്താസി മത്സ്ഥാനം സർവലോകനമസ്കൃതം |
ഉപരിഷ്ടാഭ്യുഷിഭ്യസ്ത്വം യതോ നാവർതതേ ഗതഃ || 25 ||

മൈത്രേയ ഉവാച
ഇത്യർചിതഃ സ ഭഗവാനതിദിശ്യാത്മനഃ പദം |
ബാലസ്യ പശ്യതോ ധാമ സ്വമഗാദ്ഗരുഡധ്വജഃ || 26 ||

സോഽപി സങ്കൽപജം വിഷ്ണോഃ പാദസേവോപസാദിതം |
പ്രാപ്യ സങ്കൽപനിർവാണം നാതിപ്രീതോഭ്യുഗാത്പുരം || 27 ||

വിദൂര ഉവാച
സുദൂർലഭം യത്പരമം പദം ഹരേ -
ർമായാവിനസ്തച്ചരണാർചനാർജിതം |
ലബ്ധ്വാപ്യസിദ്ധാർഥമിവൈകജൻമനാ
കഥം സ്വമാത്മാനമന്യതാർഥവിത് || 28 ||

മൈത്രേയ ഉവാച
മാതുഃ സപത്ന്യാ വാഗ്ബാണൈർ -
ഹൃദി വിദ്ധസ്തു താൻ സ്മരൻ |
നൈച്ഛൻമുക്തിപതേർമുക്തിം
തസ്മാത്താപമുപേയിവാൻ || 29 ||

ധ്രുവ ഉവാച

സമാധിനാ നൈകഭവേന യത്പദം

വിദുഃ സന്നാദയ ഊർധ്വരേതസഃ |

മാസൈരഹം ഷഡ്ഭിരമുഷ്യ പാദയോ -

ശ്ചായാമുപേത്യാപഗതഃ പൃഥങ്മതിഃ || 30 ||

അഹോ ബത മമാനാത്മ്യം മന്ദഭാഗ്യസ്യ പശ്യത |

ഭവച്ഛിദഃ പാദമൂലം ഗത്യായാചേ യദന്തവത് || 31 ||

മതിർവിദുഷിതാ ദേവൈഃ പതദ്ഭിരസഹിഷ്ണുഭിഃ |

യോ നാരദവചസ്തഥ്യം നാഗ്രാഹിഷമസത്തമഃ || 32 ||

ദൈവീം മായാമുപാശ്രിത്യ പ്രസുപ്ത ഇവ ഭിന്നദൃക് |

തപ്യേ ദ്വിതീയേഽപ്യസതി ഭ്രാത്യഭ്രാത്യവ്യഹൃദ്രുജാ || 33 ||

മയൈതത്പ്രാർഥിതം വ്യർഥം ചികിത്സേവ ഗതായുഷി |

പ്രസാദ്യ ജഗദാത്മാനം തപസാ ദുഷ്പ്രസാദനം |

ഭവച്ഛിദമയാചേഹം ഭവം ഭാഗ്യവിവർജിതഃ || 34 ||

സ്വാരാജ്യം യച്ഛതോ മൗഢ്യാൻമാനോ മേ ഭിക്ഷിതോ ബത |

ഈശ്വരാത്ക്ഷീണപുണ്ഡ്രേന ഫലീകാരാനിവാധനഃ || 35 ||

മൈത്രേയ ഉവാച

ന വൈ മുകുന്ദസ്യ പദാരവിന്ദയോ

രജോജുഷസ്താത ഭവാദ്യശാ ജനാഃ |

വാഛരന്തി തദ്രാസ്യമൃതേർമമാത്മനോ

യദൃച്ഛയാ ലബ്ധമനഃസമൃദ്ധയഃ || 36 ||

ആകർണ്യാത്മജമായാന്തം സമ്പരേത്യ യഥാഽഗതം |

രാജാ ന ശ്രദധേ ഭദ്രമഭദ്രസ്യ കുതോ മമ || 37 ||

ശ്രദ്ധായ വാക്യം ദേവർഷേർഹർഷവേഗേന ധർഷിതഃ |
വാർതാഹർതുരതിപ്രീതോ ഹാരം പ്രാദാൻമഹാധനം || 38 ||

സദശ്വം രഥമാരുഹ്യ കാർതസ്വരപരിഷ്കൃതം |
ബ്രാഹ്മണൈഃ കുലവൃദ്ധൈശ്ച പര്യസ്തോത്ഥാത്യബന്ധുഭിഃ || 39 ||

ശംഖദുന്ദുഭിനാദേന ബ്രഹ്മഘോഷേണ വേണുഭിഃ |
നിശ്ചക്രാമ പുരാത്തൂർണ്ണമാത്മജാഭീക്ഷണോത്സുകഃ || 40 ||

സുനീതിഃ സുരുചിശ്ചാസ്യ മഹിഷ്യൗ രുക്മഭൂഷിതേ |
ആരുഹ്യ ശിബികാം സാർധമുത്തമേനാഭിജഗ്മതഃ || 41 ||

തം ദൃഷ്ട്വാപവനാഭ്യാശ ആയാന്തം തരസാ രഥാത് |
അവരുഹ്യ നൃപസ്തൂർണ്ണമാസാദ്യ പ്രേമവിഹ്വലഃ || 42 ||

പരിരേഭ്യേംഗജം ദോർഭ്യാം ദീർഘോത്കംഠമനാഃ ശ്വസൻ |
വിഷ്വക്സേനാംഘ്രിസംസ്पर्ശഹതാശേഷഘബന്ധനം || 43 ||

അമാജിഘ്രൻമുഹൂർമൂർധ്നി ശീതൈർനയനവാരിഭിഃ |
സ്നാപയാമാസ തനയം ജാതോദ്ദാമമനോരഥഃ || 44 ||

അഭിവന്ദ്യ പിതുഃ പാദാവാശീർഭിശ്ചാഭിമന്ത്രിതഃ |
നനാമ മാതരൗ ശീർഷ്ണാ സത്കൃതഃ സജ്ജനാഗ്രണീഃ || 45 ||

സുരുചിസ്തം സമുത്ഥാപ്യ പാദാവനതമർഭകം |
പരിഷ്വജ്യാഹ ജീവേതി ബാഷ്പഗദ്ഗദയാ ഗിരാ || 46 ||

യസ്യ പ്രസന്നോ ഭഗവാൻ ഗുണൈർമൈത്ര്യാദിഭിർഹരിഃ |
തസ്മൈ നമന്തി ഭൂതാനി നിമ്നമാപ ഇവ സ്വയം || 47 ||

ഉത്തമശ്ച ധ്രുവശ്ചോഭാവന്യോന്യം പ്രേമവിഹ്വലൗ |
അംഗസംഗാദുത്പുലകാവസ്രൗഘം മുഹൂരുഹതഃ || 48 ||

സുനീതിരസ്യ ജനനീ പ്രാണേഭ്യോഽപി പ്രിയം സുതം |
ഉപഗുഹ്യ ജഹാവാധിം തദംഗസ്പർശനിർവൃതാ || 49 ||

പയഃ സ്തനാഭ്യാം സുസ്രാവ
നേത്രജൈഃ സലിലൈഃ ശിവൈഃ |
തദാഭിഷിച്യമാനാഭ്യാം
വീര വീരസുഭോ മുഹൂഃ || 50 ||

താം ശശംസുർജനാ രാജ്ഞീം
ദിഷ്ട്വാ തേ പുത്ര ആർതിഹാ |
പ്രതിലബ്ധശ്ചിരം നഷ്ടോ
രക്ഷിതാ മണ്ഡലം ഭുവഃ || 51 ||

അഭ്യർചിതസ്ത്വയാ നൂനം ഭഗവാൻ പ്രണതാർതിഹാ |
യദനുധ്വയിനോ ധീരാ മൃത്യും ജിഗൃഃ സുദുർജയം || 52 ||

ലാൽയമാനം ജനൈരേവം ധ്രുവം സഭ്രാതരം നൃപഃ |
ആരോപ്യ കരിണീം ഹൃഷ്ടഃ സ്തൂയമാനോഽവിശത്പുരം || 53 ||

തത്ര തത്രോപസങ്കുപ്തൈർലസന്മകരതോരജൈഃ |
സവൃന്ദൈഃ കദലീസ്തന്ദൈഃ പുഗപോതൈശ്ച തദ്വിധൈഃ || 54 ||

ചൂതപൽലവവാസഃസ്രങ്മുക്താദാമവിലംബിഭിഃ |
ഉപസ്കൃതം പ്രതിദ്വാരമപാം കുന്ദൈഃ സദീപകൈഃ || 55 ||

പ്രാകാരൈർഗോപുരാഗാരൈഃ ശാതകുന്ദപരിച്ഛന്ദൈഃ |
സർവതോഽലങ്കൃതം ശ്രീമദ്വിമാനശിഖരദ്യുഭിഃ || 56 ||

മൃഷ്ടചത്വരഥ്യാട്ട -
മാർഗം ചന്ദനചർചിതം |

ലാജാക്ഷതൈഃ പുഷ്പഫലൈസ് -

തണ്ഡുലൈർബലിഭിര്യുതം || 57 ||

ധ്രുവായ പഥി ദൃഷ്ടായ തത്ര തത്ര പുരസ്ത്രിയഃ |

സിദ്ധാർമാക്ഷതദധുംബുദൂർവാപുഷ്പഫലാനി ച || 58 ||

ഉപജഹ്രുഃ പ്രയുഞ്ജാനാ വാത്സൽയാദാശിഷഃ സതീഃ |

ശൃൺവംസ്തദ്വൽഗുഗീതാനി പ്രാവിശദ്ഭവനം പിതൂഃ || 59 ||

മഹാമണിവ്രാതമയേ സ തസ്മിൻ ഭവനോത്തമേ |

ലാലിതോ നിതരാം പിത്രോ ന്യവസദ്വിവി ദേവവത് || 60 ||

പയഃഫേനനിഭാഃ ശയ്യാ ദാന്താ രുക്മപരിച്ഛദാഃ |

ആസനാനി മഹാർഹാണി യത്ര രൗക്മാ ഉപസ്കരാഃ || 61 ||

യത്ര സ്ഫടികകുഡ്യേഷു മഹാമാരകതേഷു ച |

മണിപ്രദീപാ ആഭാന്തി ലലനാരത്നസംയുതാഃ || 62 ||

ഉദ്യാനാനി ച രമ്യാണി വിചിത്രൈരമരദ്രുമൈഃ |

കുജദ്വിഹംഗമിമുനൈർഗായൻമത്തമധുവ്രതൈഃ || 63 ||

വാപ്യോ വൈദൂർയസോപാനാഃ

പദ്മോത്പലകുമുദ്വതീഃ |

ഹംസകാരണ്ഡവകുലൈർ -

ജുഷ്ടാശ്ചക്രാഹ്വസാരസൈഃ || 64 ||

ഉത്താനപാദോ രാജർഷിഃ പ്രഭാവം തനയസ്യ തം |

ശ്രുത്വാ ദൃഷ്ട്വാദ്ഭൂതതമം പ്രപേദേ വിസ്ഥയം പരം || 65 ||

വീക്ഷ്യോഽവയസം തം ച പ്രകൃതീനാം ച സമ്മതം |

അനുരക്തപ്രജം രാജാ ധ്രുവം ചക്രേ ഭുവഃ പതിം || 66 ||

ആത്മാനം ച പ്രവയസമാകലയു വിശാമ്പതിഃ |

വനം വിരക്തഃ പ്രാതിഷ്ഠദ്വിമൃശന്നാത്മനോ ഗതിം || 67 ||

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
ചതുർഥസ്കന്ധേ ധ്രുവരാജ്യാഭിഷേകവർണനം നാമ നവമോഽധ്യായഃ ||